

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

بررسی نقش هویت مذهبی و فعالیت‌های مذهبی بر بهزیستی روان‌شناختی و پیشرفت

تحصیلی در دانشجویمان دانشگاه تبریز

استاد راهنما:

جناب دکتر واحدی

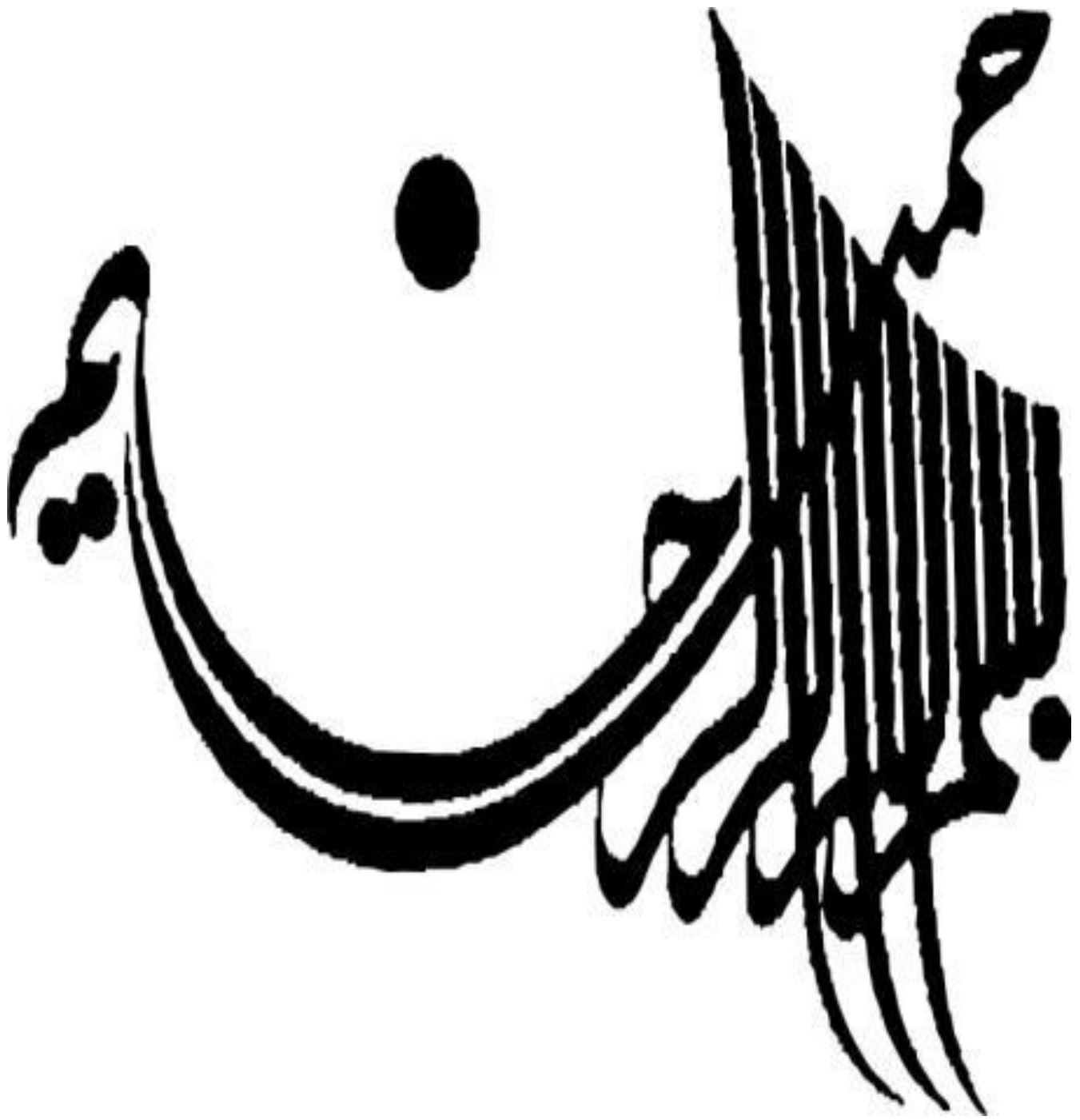
استاد مشاور:

جناب دکتر میرزب

پژوهشگر:

ریحانه احمدیان

شهریور ۱۳۹۰

نام خانوادگی: احمدیان		نام: ریحانه
عنوان پایان نامه: بررسی نقش هویت مذهبی و فعالیت های مذهبی بر بهزیستی روان شناختی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه تبریز		
استاد راهنما: دکتر شهرام واحدی		استاد مشاور: دکتر محمود میرنسب
مقطع: کارشناسی ارشد	رشته: روانشناسی تربیتی	دانشگاه: تبریز
دانشکده: علوم تربیتی و روانشناسی	تاریخ فارغ التحصیلی: ۱۳۹۰	تعداد صفحات: ۱۴۵
کلمات کلیدی: هویت مذهبی، فعالیت مذهبی، بهزیستی روان شناختی، پیشرفت تحصیلی		
چکیده:		
<p>هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش هویت مذهبی و فعالیت های مذهبی بر بهزیستی روان شناختی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه تبریز بود. برای نیل به این هدف، ۶۶۷ دانشجوی دختر و پسر، از چهار دانشکده علوم انسانی، علوم پایه، فنی مهندسی و پزشکی، به روش تصادفی انتخاب شدند. برای جمع آوری اطلاعات از پرسشنامه های هویت مذهبی بل، الگوی دینداری گلاک و استارک و مقیاس بهزیستی روان شناختی ریف استفاده شد. نتایج نشان داد هویت مذهبی و فعالیت های مذهبی سهم زیادی در پیش بینی بهزیستی روان شناختی دانشجویان دارد. ولی در مورد پیشرفت تحصیلی رابطه معنی داری بدست نیامد. دانشجویان دختر و پسر نیز تفاوت معنی داری از لحاظ متغیر های ذکر شده، نشان ندادند. فقط میزان فعالیت مذهبی در دانشجویان دختر بیشتر از دانشجویان پسر ذکر شد. تحلیل رگرسیون گام به گام نشان داد که هویت پراکنده نقش پیش بینی کننده به پیشرفت تحصیلی دارد. رابطه بین هویت مذهبی و فعالیت های مذهبی و نقش آنها در پیش بینی بهزیستی روان شناختی جوانان در تحقیقات زیادی به اثبات رسیده است و این امر لزوم توجه به اهمیت نقش مذهب و فعالیت های دینی در بهبود مسائل و مشکلات جوانان را نشان می دهد.</p>		

تقدیر و تشکر:

خدا را شاکرم که توان به اتمام رساندن این پژوهش مذهبی را برای این بنده حقیر عنایت فرمود .

در اینجا بسی شایسته است از استاد محترم جناب آقای دکتر شهرام واحدی، استاد راهنمای عزیزم که با راهنمایی های سازنده خود بنده را در اتمام این پژوهش یاری نموده اند تشکر ویژه نمایم . همچنین از جناب دکتر میر نسب، استاد مشاور محترم و آقای دکتر نقدی که داوری این اثر به عهده گرفته و برای اصلاح آن راهنمایی های مهمی ارائه نموده اند، سپاس گذارم.

از پدر و مادر عزیزم که آرامش روحی و آسایش فکری در محیطی مناسب برایم فراهم نمودند، نیز تشکر می کنم.

فهرست مطالب

عنوان صفحه

فصل اول: کلیات تحقیق

مقدمه.....	۹
بیان مسئله.....	۱۰
ضرورت تحقیق.....	۱۵
اهداف تحقیق.....	۱۷
فرضیه ها و سئوالات تحقیق.....	۱۸
تعریف متغیرها.....	۱۹

فصل دوم: پیشینه نظری و تجربی

مقدمه.....	۲۲
پیشینه نظری.....	۲۲
هویت مذهبی.....	۲۲
رویکردهای نظری در مورد هویت.....	۲۳
نظریه اریکسون.....	۲۴
نظریه جیمز مارسیا.....	۲۹
نظریه برزونسکی.....	۳۳

- ۳۵..... دیدگاه اسلام در مورد هویت.....
- ۴۱..... فعالیتهای مذهبی.....
- ۴۲..... رویکرد های نظری در مورد دینداری.....
- ۴۲..... ویلیام جیمز.....
- ۴۳..... یونگ.....
- ۴۴..... گوردون الپورت.....
- ۴۵..... علامه طباطبایی.....
- ۴۵..... الگو های دینداری.....
- ۴۶..... الگوی الپورت.....
- ۴۶..... الگوی گلاک و استارک.....
- ۴۹..... الگوهای دینداری در ایران.....
- ۵۰..... بهزیستی روان شناختی.....
- ۵۳..... رویکرد های نظری در مورد بهزیستی روان شناختی.....
- ۵۴..... الگو های بهزیستی روان شناختی.....
- ۵۴..... الگوی ویسینگ و واندان.....
- ۵۵..... الگوی ریف.....
- ۵۸..... معیار سلامت روانی در مکتب اسلام.....
- ۶۰..... بهداشت روانی و دین: رابطه ای پیچیده.....
- ۶۲..... پیشینه تجربی.....
- ۷۸..... نتیجه گیری و مدل نظری.....

فصل سوم: روش تحقیق

- ۸۱..... مقدمه.....
- ۸۱..... طرح و روش پژوهش.....

- ۸۱-جامعه آماری ، نمونه و روش نمونه گیری.....
- ۸۱-ابزار پژوهش.....
- ۸۱-مقیاس هویت مذهبی.....
- ۸۲-مقیاس فعالیت‌های مذهبی.....
- ۸۳-مقیاس بهزیستی روان شناختی.....
- ۸۴-روش اجرا.....
- ۸۴-روش تحلیل داده ها.....

فصل چهارم: تجزیه تحلیل داده ها

- ۸۶-مقدمه.....
- ۸۶-یافته های توصیفی پژوهش.....
- ۹۷-یافته های تحلیلی پژوهش.....

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

- ۱۱۷-مقدمه.....
- ۱۱۷-تبیین فرضیه ها و یافته های تحقیق.....
- ۱۲۴-محدودیت های پژوهش.....
- ۱۲۴-پیشنهاد های پژوهشی.....
- ۱۲۵-پیشنهاد های کاربردی.....

منابع

- ۱۲۷-منابع فارسی.....
- ۱۳۵-منابع انگلیسی.....

ضمائم..... ۱۳۷

چکیده انگلیسی..... ۱۴۲

فصل اول

کلیات تحقیق

اهمیت معنویت و رشد معنوی انسان در چند دهه گذشته به صورتی روزافزون توجه روان‌شناسان و متخصصان بهداشت روانی را به خود جلب کرده است. پیشرفت علم روان‌شناسی از یک سو و ماهیت پویا و پیچیده جوامع نوین از سوی دیگر، باعث شده است که نیازهای معنوی بشر در برابر خواسته‌ها و نیازهای مادی قد علم کنند و اهمیت بیشتری بیابند. مردم جهان، امروزه بیش از پیش به معنویت و مسائل معنوی گرایش دارند و روان‌شناسان و روان‌پزشکان هم به طور روزافزون درمی‌یابند که در همه موارد برای درمان اختلالات روانی، استفاده از روش‌های متعارف کافی نیست. (شهیدی و شیرافکن، ۱۳۸۳).

اعتقاد بر این است که در ایمان به خدا، نیروی خارق‌العاده‌ای وجود دارد که نوعی قدرت معنوی به انسان متدین می‌بخشد و در تحمل سختی‌های زندگی او را کمک کرده و از نگرانی و اضطرابی که بسیاری از مردم در معرض ابتلای به آن هستند، دور می‌سازد. ویلیام جیمز، یکی از پیشگامان طرح این واقعیت در روان‌شناسی، معتقد است: «ایمان بدون شک مؤثرترین درمان اضطراب است؛ ایمان نیرویی است که باید برای کمک به انسان در زندگی وجود داشته باشد. فقدان ایمان، زنگ خطر است که ناتوانی انسان را در برابر سختی‌های زندگی اعلام می‌دارد» (به نقل از: عثمان نجاتی، ترجمه عرب، ۱۳۸۴). آرامش روانی، گم‌شده انسان امروزی است و او با تمام وجود در پی دست‌یابی به آن است. شاید بتوان گفت، مهم‌ترین مشکل انسان، شامل اضطراب، افسردگی، اختلال در روابط بین فردی، خشونت و مانند آنها می‌باشد و بدیهی است اگر مسائل فوق در جامعه‌ای گسترده شوند، پیامدهای بسیار وخیم و غیر قابل‌جبرانی را به بار خواهد آورد. از دیدگاه دین، مؤثرترین چیزی که می‌تواند این مشکلات را برطرف کند یاد خداست. (آذربایجانی و موسوی اصل، ۱۳۸۵)

- بیان مسئله

دین و مذهب یکی از اساسی ترین و مهمترین نهادهایی است که جامعه بشری به خود دیده است، به طوری که هیچ گاه، بشر خارج از این پدیده، زیست نکرده و دامن از آن بر نکشیده است. به گفته پلو تارک، اگر به صحنه گیتی نظری بیفکنیم، بسیاری از اماکن را خواهیم یافت که در آنجا نه آبادیست، نه علم و نه دولت. اما یکجا که خدا نباشد، نمی توان پیدا کرد. یاد خدا، اندیشیدن در مورد عظمت پروردگار، تفکر در باره فلسفه خلقت، تسبیح ذات حق و شکرگزاری در برابر همه نعمتها موجب آرامش جان و سکینه قلب است. الا بذكر الله تطمئن القلوب (الرعد، ۲۸). قرآن مجید به حالت درونی انسان در هجوم فشارهای روزمره اشاره می کند و از حالت دعا و طلب در پیشگاه خدا پرده بر می دارد. به تعبیر جیمز، انسان احساس می کند که در وجود او یک عیب و نقص بزرگ موجود است که موجب نا آرامی ها و مشکلات ماست و همچنین حس می کنیم که هر گاه با قدرتی مافوق خود ارتباط حاصل کنیم، می توانیم خود را از نا آرامی ها و ناراحتی ها نجات دهیم (نوابخش و پور یوسفی، ۱۳۸۵). پژوهش های مختلفی تأثیر مثبت دین بر سلامت روانی، کاهش علائم بیماری، کاهش ناراحتی و آشفتگی را گزارش داده و از وجود یک رابطه مثبت بین دین و بهداشت روانی حمایت کردند (گارتنر و همکاران، ۱۹۹۱؛ ماتون، پارگامنت، ۱۹۸۷؛ پالوما، پندلتون، ۱۹۹۱؛ نقل از شجاعیان و زمانی منفرد، ۱۳۸۱).

همچنین تحقیقات نشان دادند که میزان شرکت در مراسم مذهبی با افسردگی رابطه منفی دارد، به گونه ای که میزان افسردگی در بین کسانی که به این گونه مراسم می روند، تقریباً نصف میزان آن افرادی است که به آنجا نمی روند (نقل از واحدی و غنی زاده، ۱۳۸۸). کاپلان و همکاران نیز دریافتند که عبادت و انجام فرایض دینی، سپری ایمن در مقابل بسیاری از مسائل و مشکلات و بیماری هاست (نقل از صادقی، ۱۳۷۸). سیف و نیکوی (۱۳۸۳) و هریسون^۱ (۲۰۰۱) نیز اثر مثبت مذهب بر سلامت روانی را تأیید کرده اند. نتایج پژوهش

1 Harrison

روحی عزیزی و روحی عزیزی (۱۳۸۰) نشان داد که تقریباً ۱۰۰٪ نمازگزاران معتقد بودند که پس از انجام این فریضه الهی به حالت سکون و آرامش روحی می‌رسند، سختی‌ها و شداید زندگی را راحت‌تر تحمل کرده و نیروی مبارزه با مشکلات، امید و ایمان در آنها تقویت می‌گردد. با این حال، برخی از تحقیقات نتایج فوق‌را تأیید ننموده‌اند، برای مثال، زهروی و پهلوانی (۱۳۸۰) در بررسی نقش مراسم عبادی روزه‌داری در سلامت روانی، گزارش نمودند که بین روزه‌داری و سلامت روانی ارتباط معنی‌داری وجود ندارد (نقل از واحدی و غنی‌زاده، ۱۳۸۸).

بدون تردید مذهب، انسان را در مقابل هجوم اضطراب، تردید و ناامیدی نیرومند و آماده می‌سازد. ارزش هر فرد مذهبی به میزان رشد آگاهی و بصیرت و دانایی وی بستگی دارد، و تا زمانی که شناخت اصولی از مذهب شکل نگرفته باشد، نمی‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در زندگی رو به رشد فرد داشته باشد (نوابخش و پور یوسفی، ۱۳۸۵).

علاوه بر این، شکل‌گیری هویت مذهبی در فرد سبب می‌شود که فرد به یک نظام یا پایگاه اعتقادی متکی شود و بر جهت‌گیری وی در زمینه‌های مختلف تاثیر می‌گذارد. به بیان دیگر، هویت مذهبی، فلسفه زندگی و حیات یک فرد را تشکیل می‌دهد. اهمیت این هویت از آن جهت است که انسان از فطرت و سرشت خدا جوئی برخوردار است، یعنی گرایش به دین و مذهب در تمامی انسانها وجود دارد. اگر این گرایش در مسیر خود با موانعی مواجه نشود، انسان در جهت شناخت صحیح دین حرکت خواهد کرد و هویت مذهبی با ثباتی را برای خود شکل خواهد داد. ولی اگر این شکل از هویت به درستی و با شناخت کافی شکل نگیرد، فرد را به انحراف و انحطاط و بحران می‌کشاند و بر روند فعالیت‌های روزمره زندگی، مثل سلامت روانی و تحصیل تاثیر می‌گذارد. برگین و همکاران در پژوهشی نشان دادند، افراد دارای جهت‌گیری مذهبی درونی (یعنی افرادی که معتقدند مذهب در ذات آنها ریشه دارد و به صورت یک هویت درآمده)، در مقایسه با افرادی

که جهت گیری مذهبی بیرونی دارند (یعنی مذهب را وسیله ای برای دستیابی به چیزهای دیگر می دانند)، سلامت روانی مثبت تری دارند (برگین^۱، ۱۹۹۱).

افزون بر این، برخی تحقیقات نشان دادند که میزان آثار و علائم شاخص مشکل روانی در میان کسانی که تدبیرشان بیرونی است، بیش از سایر افراد است. اما کسانی که تدبیر درونی دارند، کمتر از سایر افراد مشکلات روانی داشتند. پس افراد متدین به هر نسبت که ایمان قوی و محکم داشته باشند، از بیماری های روانی مصون تر هستند (واحدی و غنی زاده، ۱۳۸۸).

برخی از تحقیقات نیز به بررسی رابطه بین هویت مذهبی و مشارکت در فعالیت های مذهبی پرداختند. برای مثال، لوستون دریافت که هویت مذهبی و مشارکت در فعالیت های مذهبی رابطه متقابل بالقوه و پویا دارند. الیسون^۲ (۱۹۹۱) نیز به این نتیجه رسید که فعالیت های مذهبی (التزام عملی داشتن به اعتقادات مذهبی) مانند دعا کردن و قرائت کتاب مقدس با احساس آرامش بیشتری در افراد همراه است. تحقیق نونی و وودرام^۳ (۲۰۰۲)، نیز نشان داد که الزام رفتن به کلیسا و انجام مراسم دعا از عوامل موثر بر سلامت روانی اند و با آن رابطه مثبت دارند. اما تحقیقات متضادی نیز در مورد رابطه مذهب با سلامت روانی گزارش شده است. باتز، لارسن، مارکوس، بارون و گریفین (۲۰۰۲)، در بررسی خود به این نتیجه دست یافتند که معنویت شخصی با نشانگان پایین افسردگی رابطه مستقیم دارد، اما تعداد دفعات دعا با میزان نشانگان افسردگی رابطه معناداری ندارد (نقل از رجایی، بیاضی و حبیبی پور، ۱۳۸۸). همچنین الیسون، بردمن، ویلیامز و جکسون^۴ (۲۰۰۱)، در یافته هایشان به این نتیجه رسیدند که رفتن به کلیسا با احساس بهزیستی رابطه مثبت و با در ماندگی رابطه منفی

^۱Bergin

^۲Ellison

^۳Nooney&Woodrum

^۴ Ellison, Boardman, Williams&Jackson

دارد و تعداد انجام مراسم دعا با بهزیستی، رابطه ضعیف معکوس و با مضطرب بودن، رابطه مثبت اندکی دارد (نقل از رجایی، بیاضی و حبیبی پور، ۱۳۸۸). ولی اکثر داده ها حاکی از آن است که اعمال و شعائر مذهبی با بهزیستی روان شناختی رابطه مثبت معنی دار دارد (لوین و چترز^۱، ۱۹۹۸).

ریف^۲ (۱۹۸۹)، بهزیستی روان شناختی را شامل استقلال، تسلط محیطی، رشد فردی، روابط مثبت با دیگران، هدف در زندگی و پذیرش خود می داند. به عبارت دیگر، تجربه استقلال، توانایی رویارویی در برابر فشارهای اجتماعی، عمل بر اساس راه حل های فردی و ارزیابی خود از طریق معیارهای شخصی و توانایی فرد در انتخاب یا ایجاد محیط هایی متناسب با شرایط روانی خود از ویژگی های مهم سلامت روانی است (نقل از واحدی و غنی زاده، ۱۳۸۸).

انتظار داریم در پژوهش حاضر بین هویت مذهبی و مشارکت در فعالیت های مذهبی با بهزیستی روان شناختی دانشجویان رابطه مثبتی مشاهده شود. ارایه خدماتی که بهزیستی دانشجویان را تأمین می کند، خودش ارزشمند است. زیرا دانشجویان دانشگاه بخش حیاتی نیروی کار هر کشور است. بدین لحاظ، ارتقای شرایطی که بهزیستی آنها را بهبود بخشد، پیامدهای مثبتی برای اجتماع در پی خواهد داشت (واحدی و غنی زاده، ۱۳۸۸).

از سویی دیگر، موفقیت در تحصیل آن چنان متأثر از استعداد های فوق العاده دانشجویان نیست، بلکه پیشرفت تحصیلی او منوط به این است که چگونه مراحل پیچیده و بحرانی نوجوانی را از نظر عاطفی و روانی به طور طبیعی گذرانده باشد. اغلب مشاهده شده، دانشجویانی که سطوح بالایی از آسیب روانی را تجربه می کنند، توانایی کمتری برای انجام تکالیف دانشگاهی خود دارند. میزان ناخوشی روانی در دانشجویان کشور های پیشرفته ۱۰-۱۲ درصد می باشد که صرف نظر از شدت آن، به عنوان یکی از علتهای مهم اخراج، شکست تحصیلی و ترک تحصیل دانشجویان، شناخته شده است. همچنین، شواهد نشان می دهد که بین سلامت روانی

1 Levin&Charters

2 Ryff

افراد و پیشرفت تحصیلی آنان نیز رابطه وجود دارد، یعنی هر چه سلامت عمومی و روانی دانشجویان بهتر باشد، معدل پایان ترم آنان نیز افزایش خواهد یافت (رفعتی، شریف، احمدی و شفیع، ۱۳۷۹).

نتایج پژوهش استوارد و جو^۱ (۱۹۹۸) در مورد ۱۲۱ دانشجو نشان داد که روحیه مذهبی به صورت چشمگیری با سلامت روان و سازگاری در ارتباط است و افرادی که خود را بیش از همه مذهبی می دانند از دیگران سازگارترند و بالاترین عملکرد تحصیلی را دارند. نتایج تحقیق دیگری نشان داد که احتمال رها کردن مدرسه، اخراج از مدرسه و یا کشیدن سیگار و مشروبات الکلی در دانش آموزان مذهبی در مقایسه با دانش آموزان غیر مذهبی کمتر است (بوشان^۲، ۱۹۹۳).

برخی از گزارش های پژوهشی حاکی از آن است که بین متغیر سلامت روان و پیشرفت تحصیلی دانشجویان تفاوت معناداری وجود ندارد. به عبارت دیگر دانشجویانی که معدل بالاتر کسب کرده بودند و پیشرفت تحصیلی بالاتری داشتند، با دیگر دانشجویان تفاوت معناداری به لحاظ سلامت روانی نشان ندادند (میر صدوقی، ۱۳۷۸).

با توجه به یافته های ارائه شده، اکنون این سؤال مطرح است که آیا هویت مذهبی و مشارکت در فعالیت های مذهبی دانشجویان، تاثیر مثبتی در بهزیستی روان شناختی و پیشرفت تحصیلی آنان دارد.

1 Steward&Joe

2 Bhushanb

-اهمیت و ضرورت تحقیق

با توجه به این که بیشتر گروه سنی جمعیت کشور ما را جوانان تشکیل می دهد، بررسی و شناسایی مشکلات آموزشی و روانشناختی این قشر از اهمیت فراوان برخوردار است. در این میان لازم است به مسائل و مشکلات مهمی که به نحوی به پیشرفت تحصیلی آنان لطمه می زند، توجه لازم مبذول گردد. دانشجویی که در عرصه های تحصیلی به فعالیتهای متنوع آموزشی و مهارت آموزی مشغول است، بی شک با فشارهای روزافزون هویتی به چالش می افتد و چگونگی مواجهه وی با این تعارضات هویتی و از جمله هویت مذهبی، ممکن است روند فعالیتهای تحصیلی او را تحت تاثیر قرار دهد. هر کدام از هویتها(هویت شخصی، دینی، اجتماعی و مذهبی) که بتواند انسان را از بحرانهای زندگی نجات دهد و او را از سرگردانی برهاند تا او در وجودش اختلال هویت احساس نکند، بهترین هویت است. از این رو بهترین هویتی که مورد تأیید اندیشمندان است، هویت دینی است. زیرا که هویت دینی، انسان را به منبع و پشتوانه ای متصل می کند که از بالاترین ثبات برخوردار است و علاوه بر آن به جاودانه بودن انسان اشاره دارد، جلوه ای زیبا به او می دهد و راههای رسیدن به کمال را برای او بیان می نماید. مطالعه منابع اسلامی این نتیجه را به دست می دهد که التزام عملی به اعتقادات مذهبی، عامل بازدارنده بسیاری از بیماری های روانی است(عابدی، ۱۳۸۸).

وجود نگرش مثبت به دین و احکام آن، تا حد زیادی بر سلامتی نوجوانان تاثیر دارد. ممنوعیتهای رفتاری دین در باره مصرف الکل و...سلامت عمومی را تضمین می کند. به طور کلی اعتقادات مذهبی راهی برای سلامت نفس و حفظ اخلاق در جامعه است. اجرای قوانین مدنی هر چقدر که سخت و مدبرانه باشد باز هم راه نجاتی را برای عبور از بحران های اجتماعی نشان نمی دهد. تا زمانی که ضعف ایمان حاکم است، نمی توان امید داشت که نظام خانوادگی به کارکرد اصلی خود که همان مسئولیت پذیری در قبال تربیت فرزندان است، باز گردد و بحران های اجتماعی در میان نسل جوان فروکش نماید. ضعف ارزش های دینی در خانواده به ضعف تربیت فرزندان می انجامد و ضعف تربیت، مقدمه ای برای ضعف ایمان و اعتقادات فرزندان است. ضعف

اعتقادی فرزندان نیز آنها را در قبال انحرافات اجتماعی آسیب پذیر می کند، تا آنجا که می توان گفت بحران های اجتماعی راه حل جز تقویت پایه های ارزشی و اعتقادی در نظام خانواده و نظام اجتماعی ندارد. آگاهی تصمیم از وضعیت هویت جوانان در حوزه های اعتقادی، آنها را در برنامه ریزی و تقویت پایه های اخلاقی و تربیتی این قشر مهم جامعه یاری خواهد کرد که این موضوع ضرورت عملی و کاربردی پژوهش حاضر را روشن می کند (شکرکن، امیدیان، نجاریان و حقیقی، ۱۳۸۰: نقل از عابدی، ۱۳۸۸).

-اهداف تحقیق

هدف کلی:

تعیین نقش هویت مذهبی و فعالیت های مذهبی بر بهزیستی روان شناختی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه تبریز.

اهداف جزئی:

(۱) مقایسه دانشجویان گروه های مختلف، از نظر بهزیستی، هویت مذهبی، فعالیت های مذهبی و پیشرفت تحصیلی.

(۲) مقایسه دانشجویان دختر و پسر، از نظر بهزیستی، هویت مذهبی، فعالیت های مذهبی و پیشرفت تحصیلی.

(۳) مقایسه دانشجویان دارای وضعیت اقتصادی مختلف، از نظر بهزیستی، هویت مذهبی، فعالیت های مذهبی و پیشرفت تحصیلی.

(۴) تعیین رابطه هویت مذهبی و فعالیت های مذهبی دانشجویان.

(۵) تعیین رابطه هویت مذهبی و بهزیستی روان شناختی دانشجویان.

(۶) تعیین رابطه پیشرفت تحصیلی و هویت مذهبی دانشجویان.

(۷) تعیین رابطه فعالیت های مذهبی و بهزیستی روان شناختی.

(۸) تعیین رابطه فعالیت های مذهبی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان.

(۹) تعیین نقش پیش بینی کنندگی هویت مذهبی و فعالیت های مذهبی با بهزیستی روان شناختی دانشجویان.

(۱۰) تعیین نقش پیش بینی کنندگی هویت مذهبی، فعالیت های مذهبی و بهزیستی روان شناختی با پیشرفت

تحصیلی دانشجویان.

فرضیه ها و سؤالات تحقیق

- ۱) بین دانشجویان گروه های مختلف تحصیلی، از نظر بهزیستی، فعالیتهای مذهبی، هویت مذهبی و پیشرفت تحصیلی تفاوت وجود دارد.
- ۲) بین دانشجویان دختر و پسر، از نظر بهزیستی، فعالیت های مذهبی، هویت مذهبی و پیشرفت تحصیلی تفاوت وجود دارد.
- ۳) بین دانشجویان با وضعیت اقتصادی مختلف، از نظر بهزیستی، فعالیت های مذهبی، هویت مذهبی و پیشرفت تحصیلی تفاوت وجود دارد.
- ۴) دانشجویانی که فعالیت مذهبی بیشتری دارند، سطوح بالاتری از هویت مذهبی موفق را گزارش خواهند کرد.
- ۵) بین هویت مذهبی با بهزیستی روان شناختی دانشجویان رابطه مثبت وجود دارد.
- ۶) بین پیشرفت تحصیلی دانشجویان و سطوح مختلف هویت مذهبی آنان رابطه وجود دارد.
- ۷) افرادی که فعالیت های مذهبی بیشتری را گزارش می کنند، سطوح بالاتری از بهزیستی روان شناختی را گزارش خواهند کرد.
- ۸) افرادی که فعالیت های مذهبی بیشتری را گزارش می کنند، سطوح بالاتری از پیشرفت تحصیلی را گزارش خواهند کرد.
- ۹) هویت مذهبی و فعالیت مذهبی نقش پیش بینی کننده به بهزیستی روان شناختی دارند.
- ۱۰) هویت مذهبی، فعالیت مذهبی و بهزیستی روان شناختی نقش پیش بینی کننده به پیشرفت تحصیلی دارند.

-تعریف متغیر ها

تعریف مفهومی هویت مذهبی: هویت مذهبی، کنش کنشگران اجتماعی در مواجهه با دین است و آنچه از رابطه خود با دین در ذهن دارند. هویت مذهبی را می توان در دو سطح مشاهده کرد: اول سطح فردی و شخصی که تقریباً مترادف با دینداری فردی است. اما در سطح دیگر هویت مذهبی به عنوان جمعی نیز مطرح است و متضمن آن سطح از دینداری است که با ما ی جمعی یا همان اجتماع دینی یا امت مقارنه دارد. در این معنی هویت مذهبی به معنای تعلق و تعهد به جامعه دینی است. رابطه آدمی و دین و نسبتی که با آن پیدا می کند، در مقوله هویت دینی، قابل تبیین و توضیح است. در واقع، هویت دینی نشان دهنده احساس تعلق به دین، جامعه دینی و تعهد به دین و جامعه دینی است. (احدی، کجیاف و هاتف نیا، ۱۳۸۷).

تعریف عملیاتی: در این پژوهش، برای اندازه گیری هویت مذهبی از مقیاس هویت مذهبی بل^۱ (۲۰۰۹) استفاده خواهد شد.

تعریف مفهومی فعالیت های مذهبی: منظور از فعالیت مذهبی، التزام عملی داشتن به اعتقادات مذهبی است. یعنی اعتقاد داشتن به برنامه دین خاص و رفتار کردن در چار چوب این برنامه است. در مذهب اثنی عشری، عمل کردن به مفاد رساله های عملی مراجع تقلید، شاخص التزام عملی به اعتقادات مذهبی می باشد. این موارد شامل احکام و فروع این دین نیز می شود (عابدی، ۱۳۸۸).

تعریف عملیاتی: در این پژوهش، برای اندازه گیری فعالیت های مذهبی، از پرسشنامه فعالیت های مذهبی مدل گلاک و استارک که با اسلام تطبیق داده و متناسب شده، استفاده خواهد شد.

تعریف مفهومی بهزیستی روان شناختی: بهزیستی روانشناختی به معنای قابلیت یافتن تمام استعداد های فرد است و ۶ مؤلفه را در بر می گیرد: خودمختاری (احساس شایستگی و توانایی در مدیریت محیط پیرامون فرد؛ انتخاب یا ایجاد روابط شخصی مناسب)، رشد شخصی (داشتن احساس رشد مداوم؛ پذیرا بودن نسبت به

1 Bell

تجارب جدید؛ احساس کارآمدی)، روابط مثبت با دیگران (داشتن روابط گرم، رضایت بخش و توام با اطمینان؛ توانایی همدلی، صمیمیت و مهربانی)، هدفمندی در زندگی (داشتن هدف در زندگی؛ فرد احساس کند زندگی گذشته‌اش معنایی دارد) و پذیرش خود (داشتن نگرش مثبت نسبت به خود؛ پذیرفتن جنبه‌های مختلف خود؛ داشتن احساس مثبت نسبت به زندگی گذشته خود) می‌باشد (رهبری، ۱۳۸۷).

تعریف عملیاتی: برای این منظور از پرسشنامه بهزیستی روان‌شناختی ریف استفاده خواهد شد. ابعاد این پرسشنامه در برگیرنده مقیاسهای استقلال، تسلط محیطی، رشد فردی، روابط مثبت، هدف در زندگی و پذیرش خود می‌باشد (ریف، ۱۹۸۹).

تعریف مفهومی پیشرفت تحصیلی: عبارت است از میزان دستیابی دانش‌آموزان به اهداف آموزشی از پیش تعیین شده، که از آنان انتظار داریم در کوششهای یادگیری خود به آن برسند (سیف، ۱۳۸۰).

تعریف عملیاتی: معدل ترم گذشته دانشجویان، به عنوان شاخص پیشرفت تحصیلی مد نظر قرار می‌گیرد.